

Ivana Vuković
Etnografski muzej Split
Iza Vestibula 4
21000 Split

Muzejski dokumentacijski centar
Iva Validžija
Ilica 44
10000 Zagreb

IZVJEŠĆE O MATIČNOSTI DRUGE RAZINE

Muzej betinske drvene brodogradnje

U sklopu redovne provedbe matičnosti za etnografske muzeje i etnografsku građu, 12. studenog 2025. godine izvršen je posjet Muzeju betinske drvene brodogradnje u Betini na otoku Murteru. Obilazak muzeja izvršile su viša restauratorica tehničarka Volga Lopušinsky Zoković, muzejska savjetnica Sanja Ivančić i matičarka druge razine, muzejska savjetnica Ivana Vuković. U ovoj muzejskoj ustanovi, koja ove godine obilježava desetogodišnjicu otvaranja za javnost, primila nas je ravnateljica i viša kustosica Kate Šikić Čubrić, uz preostale dvije stručne djelatnice Muzeja: višu kustosicu Sandru Barešin, i voditeljicu marketinga Mirelu Bilić.

Muzej je organski povezan s lokalnom zajednicom, nastavši kao rezultat višegodišnje težnje lokalne zajednice da se zabilježi tradicija i očuvaju znanja vezana uz izgradnju tradicijskih drvenih brodova, kontinuirano prisutnu u Betini od sredine 18. stoljeća naovamo. Danas je Betina jedno od nekoliko preostalih središta drvene brodogradnje na Jadranu, a upravo su lokalni brodograditelji, uz jedriličare i težake, ribare i zaljubljenike u baštinu, bili suradnici i svojevrsni sukreatori muzeološke koncepcije ovog živopisnog muzeja.

Službenom otvorenju Muzeja 14. kolovoza 2015. godine prethodio je sveobuhvatan dvogodišnji stručni rad. Istovremeno s istraživanjem i prikupljanjem građe (koju je u cijelosti donirala lokalna zajednica), odvijali su se radovi na obnovi zgrade u zaštićenoj kulturno-povijesnoj cjelini Betine, prenamijenjenoj za muzejsku funkciju. U cijelom procesu važnu ulogu imalo je osnivanje udruge *Betinska gajeta 1740* 2011. godine, čiji je napor za stvaranjem muzeja betinske brodogradnje prepoznala Općina Tisno, postavši službenim osnivačem Muzeja.

U lipnju 2019. godine kao svojevrsna ekstenzija postava Muzeja betinske drvene brodogradnje otvara se *muzej na otvorenome*, koji obuhvaća 43 tradicijska drvena broda u lučici u neposrednoj blizini zgrade Muzeja.

Smatramo važnim napomenuti da su uspjehu osnivanja Muzeja 2015. godine prethodile inicijative lokalne zajednice stare pedesetak godina. Naime, ideje o formaliziranju zbirke ili muzeja posvećenog tradicijskoj drvenoj brodogradnji Betine seže još u sedamdesete godine dvadesetog stoljeća. I onda je, angažmanom i donacijama predmeta značajnog dijela mještana, stvorena Zavičajna zbirka Betine. Svi predmeti su tada fotografirani, međutim, uslijed neadekvatne stručne obrade i zaštite, s vremenom je nažalost nad njima izgubljen nadzor tako da je današnji realizirani postav u potpunosti oslonjen na recentno prikupljene predmete i zabilježena kazivanja o tim predmetima.

Stalni postav Muzeja betinske drvene brodogradnje prostire se na dvije etaže kuće smještene nedaleko od uredskih prostora zaposlenica. Na prvome katu stalnog postava posjetitelji najprije prolaze kroz galeriju u kojoj je izložena odabrana brodska oprema: jarbol i lantina s jedriljem u prostoru, dok su drugi dijelovi (vesla, *temuni* i drugo) ovješeni izravno na kameni zid. U sobi brodograditeljskog alata nalaze se brojni brodograditeljski pribor za sječu drva, njegovu obradu i ugradnju. Veći dio predmeta izložen je u vitrinama-ladičarima, dok je preostatak ovješeno u izravnom kontaktu sa zidom, nezaštićen od dodira posjetitelja, koji se u ovom segmentu upoznaju i s vrstama drva od kojih su tradicionalno izrađivani brodovi. Posljednja prostorija na ovome katu posvećena je fragmentima tradicionalnog otočkog života, nekada nezamislivog bez broda – poljoprivrednim poslovima i svadbenim običajima. Ovdje su, uz tradicionalne ženske i muške svakodnevne odjevne komplete, izloženi razni alati vezani uz obradu zemlje, kao i nekadašnji simbol žene i svadbe – drvena škrinja. Predmeti su izloženi na postamentima, uglavnom bez doticaja sa zidom, s jedinom zaštitom u vidu pregradnih konopa. Iz ove prostorije stepenice vode na kat gdje se interpretira tema ribarstva i odlaska na posjede na obližnjim otocima. Multimedijalnim sadržajem na ekranu posjetitelji se upoznaju s posjedima Betinjana i Murterina te njihovom orijentacijom na more i brod. Predmeti koji upućuju na tradicionalne ribolovne prakse također su izloženi na postamentu, od dodira donekle zaštićeni užetom. Maketa tradicijskog broda nalazi se u staklenoj vitrini. U stalnom postavu mjere se mikroklimatski uvjeti, a pojedine su prostorije opskrbljene odvlaživačima zraka.

Preporuka za buduće promišljanje o izlaganju predmeta: izbjegavati izravni doticaj predmeta sa zidom. Također, preporučljivo je postaviti učinkovitiju fizičku zaštitu kako bi se u potpunosti onemogućilo doticanje predmeta od strane posjetitelja.

Tijekom posjeta ostvaren je uvid u **dokumentaciju** Muzeja betinske drvene brodogradnje. Dokumentiranje predmeta iz ukupno osam zbirki vodi se u računalnoj bazi Galis. Istovremeno, voditeljice zbirke Šikić Čubrić i Barešin vode i fizičku Inventarnu knjigu, dok se Knjiga ulaska i Knjiga izlaska ne vode. Kodna oznaka Muzeja betinske drvene brodogradnje je 637:BTN;, što je ujedno i prvi dio inventarne oznake svih muzejskih predmeta. Ravnateljica Šikić Čubrić vodi šest zbirki: Zbirku brodograđevnih alata (277 predmeta), Zbirku brodske opreme (52 predmeta), Zbirku maketa (10 predmeta), Zbirku odjevnih predmeta (19 predmeta), Zbirku predmeta kućnog inventara (50 predmeta) i Zbirku tradicijskog gospodarstva (34 predmeta), dok viša kustosica Barešin kurira Zbirku arhivskih dokumenata (67 predmeta) i Zbirku fotografija (40 predmeta).

Posljednja revizija cjelokupnog fundusa izvršena je 2021. godine, pa se sljedeća očekuje iduće godine.

Čuvaonica predmeta Muzeja betinske drvene brodogradnje nalazi se u istoj prostoriji kao i uredski prostor. Predmeti su raspoređeni na metalne police obložene beskiselinskim papirom. Grupirani su uglavnom prema materijalu od kojih su izrađeni. Skupine papirnatih predmeta nalaze se u beskiselinskim kutijama, dok je dio njih, primarno izrađenih od drva, pohranjen u plastične kutije s poklopcem. Na licu mjesta preporučeno je da se kutije djelomično otklope, te da se po mogućnosti one zamijene kartonskim beskiselinskim kutijama. Sav materijal potrebno je periodično pregledavati. Velika većina predmeta bila je recentno podvrgnuta postupku zamagljivanja.

Preporuka je uredski prostor razdijeliti od prostora čuvaonice. Grijanje i hlađenje ureda u kojemu se smješteni i predmeti negativno se odražava na njihovu dugovječnost. Naime, predmeti od organskih materijala osjetljivi su na oscilacije u temperaturi i vlazi, stoga im treba osigurati stabilnu temperaturu i vlagu. Nadalje, negativni utjecaj tretiranih predmeta na zdravlje muzejskih djelatnika koji su smješteni u njihovoj neposrednoj blizini također je faktor koji ide u prilog važnosti preseljenja čuvaonice.

Zaključno, izvidom u rad Muzeja betinske drvene brodogradnje u Betini na otoku Murteru, osvjedočili smo se u desetljetni aktivni i predani stručnog rada na muzejskim zbirka i uredno vođenu cjelokupnu dokumentaciju.

Kvaliteta izlaganja predmeta u stalnome postavu na dobroj je razini, a uz uvažavanje ranije iznesenih preporuka ona bi se mogla i podići.

Čuvanje predmeta u muzejskoj čuvaonici je na nešto slabijoj razini. Naime, uslijed nedostatka prostora čuvaonica i ured su u istoj prostoriji, što je okolnost za koju smatramo da je treba što hitnije promijeniti.

Tri stalno stručno zaposlene osobe u Muzeju imaju razvijen dijalog s lokalnom sredinom kojoj su orijentirane, što je prepoznato i izvan granica otoka. Naime, u Muzeju betinske drvene brodogradnje česti su posjeti domaćih i stranih turista, kao i skupina školske djece koja pristižu iz raznih dijelova Hrvatske. Nerijetko su tome povod i edukativno-kreativne radionice namijenjene djeci, kao i stručni skupovi i popularno znanstvena predavanja priređena za odraslu populaciju. Ipak, bez obzira na uočeni entuzijazam u pristupu radu ravnateljice Šikić Čubrić, više kustosice Barešin i voditeljice marketinga Bilić, smatramo da je ovu mladu, ali propulzivnu, ustanovu neophodno obogatiti novim stručnim i ostalim kadrom kako bi njezin rad bio još i sveobuhvatniji.

Dostavlja se:

1. Muzejski dokumentacijski centar
2. Muzej betinske drvene brodogradnje
3. Općina Tisno

U Splitu, 25. studenog 2025.

Ivana Vuković
matičarka II. razine za etnografske muzeje
i zbirke RH

Ivana Vuković

Ivana Vuković
Etnografski muzej Split
Iza Vestibula 4
21000 Split

Muzejski dokumentacijski centar
Iva Validžija
Ilica 44
10000 Zagreb

IZVJEŠĆE O MATIČNOSTI DRUGE RAZINE - MUZEJ SINJSKE ALKE

Dana 27. kolovoza 2025. godine, u sklopu planirane matične djelatnosti za etnografske muzeje i etnografsku građu, izvršen je izvid u Muzej Sinjske alke. Izvid su izvršile Volga Lopušinsky Zoković, viša restoratorica tehničarka Etnografskog muzeja Split i Ivana Vuković, muzejska savjetnica, matičarka. U Muzeju Sinjske alke dočeka nas je kustos Tomislav Barhanović.

Premda formalno osnovan 2012. godine, ideja Muzeja Sinjske alke zametnuta je još u prvoj polovici 20. stoljeća, a zasnivala se na djelovanju Viteškog alkarskog društva Sinj i organizaciji same Alke. Prikupljeni materijal, alkarska odora, oprema i oružje, najprije je bio pohranjen u Muzeju Cetinske krajine u Sinju i to od Drugoga svjetskog rata do pred kraj 20. stoljeća, da bi se građa potom izložila u prostorima Viteškog alkarskog društva, dok je u sljedećoj etapi svojeg razvoja Viteško alkarsko društvo Sinj utemeljilo Muzej i u Kvartirima, spomeničkom bloku vojarni iz 18. i 19. stoljeća, organiziralo stalni postav kakvog danas poznajemo.

Građa Muzeja Sinjske alke raspoređena je u osam zbirki. Zbirku konjaničke opreme, Zbirku odora alkara te Zbirku odora alkarskih momaka vodi kustos Tomislav Barhanović, Zbirku tiskovina i dokumenata i Zbirku fotografija kurira Branimir Župić, dok Boris Filipović Grčić, ujedno i voditelj Muzeja Sinjske alke, vodi brigu o tri muzejske zbirke: Zbirci memorabilija, Zbirci numizmatike i Zbirci opreme i oružja. Voditelj Filipović Grčić i kustosi Barhanović i Župić jedini su stručni djelatnici ove muzejske ustanove.

Izložbeni dio Muzeja Sinjske alke u cijelosti je namijenjen izlaganju stalnog postava, prostorije u kojima bi se moglo organizirati povremene tematske izložbe nisu predviđene.

Stalni postav

Kolega Barhanović nas je proveo kroz stalni postav Muzeja Sinjske alke, za javnost otvoren o tristotoj obljetnici Sinjske alke, u kolovozu 2015. godine. Muzeološku koncepciju stalnog postava priredili su Joško Belamarić i Ante Milošević, dok dizajn potpisuje Nikolina

Jelavić Mitrović. Postav se otvara prizorom i predstavljanjem sudionika alkarske povorke, nakon čega slijedi dio izložbe koji tematizira Cetinsku krajinu kao područje s kojeg trebaju potjecati alkari, a ovdje se upoznaje i s osnovnim pravilima ove viteške igre koja se od 2010. godine nalazi na UNESCO-ovoj Reprezentativnoj listi nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Izložena je odora i oprema ljudskih sudionika, ali i neizostavnih konja. Na galerijskom dijelu postava multimedijским se sadržajem posjetitelje upoznaje sa slavnom bitkom kod Sinja iz 1715. godine, u povijesnom kontekstu kopljo-igračkih natjecanja na raznim lokacijama. Postav završava odavanjem počasti slavodobitnicima po godinama osvajanja Alke.

Građa u stalnom postavu izložena je pregledno, uvažavajući primjerenu razinu fizičke zaštite. Većina predmeta izložena je u vitrinama te u elementima s ladicama, dok se odjeća i oprema pripadnika povorke ne nalaze zaštićeni staklenim zvonom, međutim podna barijera koja sugerira pod trkališta štiti od izravnog dodira predmeta.

Čuvaonica predmeta Muzeja Sinjske alke

Čuvaonica Muzeja Sinjske alke nalaze se u istom kompleksu u kojemu je smješten i Muzej. Sva građa uredno je raspoređena u beskiselinske kutije i folije, te položena na metalne police i/ili *ladičare*, dok je jedan dio naslonjen na odgovarajuće drvene stalke. Pod čuvaonice je drven, a zidovi kameni ili žbukani. Stakla na prozorima nemaju zaštitu od UV zraka, međutim na prozorima se nalaze drvena okna kojima se ipak sprječavaju oštećenja uslijed izlaganja ultraljubičastoj svjetlosti.

U prostoru čuvaonice ne vide se prodori vlage, cjelokupna čuvaonica djeluje suho i čisto. Uz pomoć klima uređaja održava se stabilna temperatura tijekom cijele godine, što je povoljno za predmete izrađene iz organskih materijala koji se u Muzeju čuvaju. Trenutno se u čuvaonici ne mjere mikroklimatski uvjeti. Po riječima kustosa Barhanovića, godinama je praćeno mikroklimatsko stanje u čuvaonici koje je bilo stabilno.

U slučaju infestacije, preporuka je tekstilne vunene predmete bez metalnih ukrasa, nakon redovitog čišćenja suhim postupkom, tretirati zamrzavanjem u ledenici na 21 dan na temperaturi do -24°C . **Po vađenju predmeta se temperiraju na ravnoj podlozi. Pri smještaju tekstilnih predmeta u čuvaonice preporuka je ne koristiti kamfor.**

S obzirom na to da su predmeti Muzeja Sinjske alke mahom organskog podrijetla, važno je održavati što stabilniju temperaturu i vlagu čuvaonice jer se oscilacije spomenutih parametara iznimno loše odražavaju na stanje ovih predmeta.

Dokumentacija Muzeja Sinjske alke

Prilikom posjeta ostvaren je uvid u muzejsku dokumentaciju koja se vodi u računalnoj bazi M++. U trenutku posjeta, stanje triju zbirki koje vodi kolega Barhanović bilo je sljedeće: u Zbirci konjaničke opreme bilo je otvoreno 59 zapisa, Zbirka odora alkara brojala je 187 zapisa, dok je u Zbirci odora alkarskih momaka otvoren 101 zapis. Muzej ne vodi Knjigu ulaska ni Knjigu izlaska.

Kustos Barhanović nas je upoznao s inventarnom knjigom predmeta iz 1970-ih godina, koju su ispunjavali djelatnici Društva, i koja, usprkos tomu što predmete nisu popisivali i stručno obrađivali muzealci, pokazuje svijest o važnosti sabrane građe i potrebu za njezinom sistematizacijom, i to davno prije formiranja Muzeja. Dotičnom se Inventarnom knjigom kolega Barhanović, etnolog i povjesničar zaposlen u Muzeju Sinjske alke od 2017. godine, i danas služi prilikom stručne obrade muzejskih predmeta.

Budući da je posljednja reviziju muzejske građe Muzeja Sinjske alke izvršena 2020. godine, upućeno je na skorašnje provođenje nove revizije.

Zaključno

Tijekom posjeta Muzeju Sinjske alke u okviru provedbe matičnosti druge razine za etnografske muzeje i etnografsku građu za 2025. godinu, izvršen je uvid u dokumentaciju, čuvaonicu muzejskih predmeta i stalni postav. Uočeno je da je dokumentacija uredno vođena, s upućivanjem na skoro izvršavanje nove revizije muzejske građe. Čuvaonica Muzeja Sinjske alke uredna je i organizirana, s primjereno pohranjenim predmetima.

Kustos Barhanović je jedan od svega troje stručno zaposlenih osoba u Muzeju Sinjske alke, koji, uz spomenuto, organizira i provodi edukativno-kreativne radionice te održava i stručna vodstva kroz stalni postav Muzeja Sinjske alke, kojih je, primjerice, u protekloj godini bilo oko tristo. S obzirom na to da Muzej Sinjske alke, uz neosporan nacionalni značaj, veliku važnost ima u lokalnoj sredini u koju je ukorijenjen, mišljenja smo da bi bilo potrebno poraditi na stručnoj i nestručnoj ekipiranosti ove baštinske ustanove kako bi ona svoje poslanje, misiju i viziju mogla ispunjavati još uspješnije.

I na samome kraju, držimo da bi bilo korisno osigurati dodatni izložbeni prostor u kojem bi se građa Muzeja Sinjske alke mogla izlagati kroz različite interpretativne modele u vidu povremenih izložbi, te u kojem bi se fenomen Alke mogao kontekstualizirati i u oblicima kao dogradnjama stalnog postava, što bi bio, vjerujemo, doprinos istraživanju i muzeološkom promišljanju fenomena Alke.

Dostavlja se:

1. Muzejski dokumentacijski centar
2. Muzej Sinjske alke
3. Viteško alkarsko društvo Sinj

U Splitu 15. rujna 2025. g.

Ivana Vuković
matičarka II. razine za etnografske muzeje
i etnografsku građu

Ivana Vuković